

โรงเรียนพระปริยัติธรรมภารกิจเพื่อการศึกษาที่สมบูรณ์

Phrapariyattidhamma School for Complete Educational Mission

พระมหากำพล คุณงุโร (มัลย์)^๑

บทคัดย่อ

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้ามีหน้าที่สองอย่างคือ ศึกษาเรียนรู้คำสอนให้เกิดความรู้ความเข้าใจแล้วปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนนั้น และต้องสอนผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม การให้การอบรม การสอน การเผยแผ่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่สำคัญที่พระสงฆ์ปฏิบัติเป็นปกติอยู่แล้ว ทั้งที่เรียกว่าการเทศน์ แสดงธรรม หรือการปาฐกถาก็ตาม นับเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ส่วนในเนื้อหาสาระที่พระสงฆ์ให้แก่ประชาชนจะแตกต่างกันตามโอกาสและวาระต่างๆ แต่กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ ควรมีการจัดการในการบริหารเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษา ได้เข้าใจถึงเป้าหมายในการเข้าศึกษาว่าศึกษาไปเพื่ออะไร ทั้งในระดับโลกียะและในระดับโลกุตระ เห็นประโยชน์ของสิ่งที่ศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต และนำสิ่งที่ศึกษา ไปใช้ฝึกฝนอบรมตนเองและสังคมให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งจะต้องทำอย่างไร โรงเรียนพระปริยัติธรรม จึงควรทำภารกิจด้านการศึกษาของสงฆ์เพื่อนำพาไปสู่การศึกษาที่สมบูรณ์ของชีวิตให้ได้

คำสำคัญ : โรงเรียนพระปริยัติธรรม, การศึกษา, พระสงฆ์, การเผยแผ่.

Abstract

Disciples of the Lord Buddha had two burdens: to study the teachings in Buddhism and put into practice and to teach the others with Buddhist teachings. Giving a sermon, teaching and training were a main duty of monks. What the monks had done was held as providing education to public. The contents in the monks' teaching might be varied in time and occasion. Teaching and learning management process should make individuals in education system understand the aim of education in worldly and transcendental levels, see the educational advantages now and then and bring what they had learnt into training themselves and others. Phrapariyattidhamma School should carry on educational mission of Sangha to a complete learning in life.

Keywords: Phrapariyattidhamma School, education, monk, propagation

^๑นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

มนุษย์เราเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้ คือไม่รู้ว่าก่อนมาเกิดมาจากไหน ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม ไม่รู้ว่าอะไรคือเป้าหมายที่แท้จริงของการเกิดมามนุษย์ การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญญาทำความเข้าใจให้เป็นความรู้ได้ ดังนั้น การศึกษาจึงประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการคือ องค์ความรู้ ๑ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ๑ โยนิโสมนสิการ ๑ การลงมือปฏิบัติ ๑

คำว่า “การศึกษา” มาจากคำว่า “สิกขา” โดยทั่วไปหมายถึง “กระบวนการเรียน” “การฝึกอบรม” “การค้นคว้า” “การพัฒนาการ” และ “การรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวง” จะเห็นได้ว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนามีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงระดับสูงสุด เมื่อแบ่งระดับอย่างกว้างๆ มี ๒ ประการคือ การศึกษาระดับโลกียะมีความมุ่งหมายเพื่อดำรงชีวิตในทางโลก ๒. และ ทำให้ผู้ศึกษาปฏิบัติเข้าถึงซึ่งความพ้นทุกข์ พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ตัดวงจรการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งมีวิธีบรรลุเป้าหมายได้โดยการปฏิบัติอย่างจริงจังเท่านั้น เพราะ การศึกษาเรียนรู้ทางทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้บุคคลพ้นทุกข์ได้

การศึกษาในพระพุทธศาสนา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสหมวดธรรม หมวดหนึ่งเรียกว่า วุฑฒิธรรม ๔ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ, คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม มีองค์ประกอบดังนี้ ๑. สัปปริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ, เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ ๒. สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม, เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง ๓. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย, คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี ๔. ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขต ความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตรึตรองเห็นแล้ว

ไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก ตามความมุ่งหมายของสิ่ง^๑ ธรรมหมวดนี้ ในบาลีที่มา เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อ ปัญญาวิมุตติ คือ เพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

ในบทความนี้ผู้เขียนประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นว่า การศึกษาที่สมบูรณ์ของมนุษย์ควรมีกระบวนการที่เป็นขั้นตอนอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นองค์ประกอบช่วยในการแสวงหาความรู้และการเข้าถึงความรู้ นั้น และสุดท้าย โรงเรียนพระปริยัติธรรมจะช่วยเติมเต็มสิ่งที่ชีวิตขาดหายไปได้อย่างไร

การศึกษาที่สมบูรณ์ของมนุษย์

ถ้าจะมีคำถามว่า เป้าหมายที่แท้ของการศึกษาคืออะไร ทำไมมนุษย์เกิดมาแล้วต้องแสวงหา ความรู้ด้วย แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่เรารู้มันถูกต้อง มีเครื่องมืออะไรในการชีวิตถูกผิด ชีวิตมนุษย์ที่เกิดมามีอะไรขาดตกบกพร่องจะต้องเติมอะไรให้ชีวิตจึงจะได้ชื่อว่ามีชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อรู้แล้วจะอย่างไรกับชีวิตต่อไป เมื่อมีการศึกษาแล้วจะมีประโยชน์อย่างไรต่อตนเองและเพื่อนร่วมโลก และคำถามอีกมากมายที่ต้องการคำตอบ จะทำอย่างไรจึงจะตอบคำถามของชีวิตได้หมด

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความสงสัยใคร่รู้ ดังนั้นจึงต้องแสวงหาคำตอบ จะพบคำตอบก็ต้องศึกษา แต่จะศึกษาไปเพื่ออะไรต้องกำหนดเป้าหมายที่แท้จริงให้ได้ก่อน คือ การศึกษาจะเปลี่ยนผู้เรียนจากผู้ไม่รู้ไปสู่ความเป็นผู้รู้ และจะเห็นได้จากการมีวิธีคิด มีจิตสำนึก ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อตอนที่ยังมั่งไม่รู้และเกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันคือการการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น สร้างผู้เรียนให้เป็นเพียงผู้รู้จำ และเป็นการจำเพื่อ

^๑ พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, (ป.อ. ปยุตโต)

การนำไปสอบให้ผ่านตามกฎ เกณฑ์ การศึกษา ทุกวันนี้สร้างให้ผู้เรียนมีสภาพเป็นหนอนตำราที่เดินได้ โดยไม่ได้นำเอากระบวนการ “การเปลี่ยนแปลงชีวิต เพื่อการพัฒนาสังคมและโลก ให้เกิดสันติสุข” มาเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา

การศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องเปลี่ยนจากความไม่ดีให้เป็นดี นี่เป็นหัวใจสำคัญไม่ใช่แค่จากไม่รู้เป็นรู้เท่านั้น นั่นคือเมื่อศึกษาแล้วจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นในจิตใจ

เป้าหมายของคุณธรรมจริยธรรมหมายเอากลุ่มประชากรที่เป็นคนเท่านั้น ไม่รวมสิ่งมีชีวิต ชนิดอื่น เป็นความคาดหวังของสังคมว่า คนที่มีคุณธรรมจริยธรรมจะต้อง “ดี” หมายความว่าต้องมีดี ๕ ประการ คือ

๑. ความดี

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก^๒ กล่าวถึงความดีไว้ว่า ความดีนั้นเกิด จากกรรม (การงาน) ที่ดี ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ความว่า คนเป็นคนดีเพราะกรรมเป็นคนถ้อยก็เพราะกรรม ฉะนั้นเมื่อละเลิกกรรมที่ชั่วผิด ทำกรรมที่ดีที่ชอบ ก็ได้เป็นคนดีแล้ว แต่คนที่ทำกรรมชั่วผิด แม้จะได้รับบุญญัตติ (แต่งตั้ง) ว่าดีอย่างไร ก็หาชื่อว่าเป็นคนดีไม่ ผู้ที่รู้และคำนึงเป็นคนแรกก็คือตนนั่นเอง เว้นไว้แต่จะมีตาใจบอดไปเสียแล้ว ด้วยความหลงตนไปอย่างยั้งนั้นแหละจึงจะไม่รู้ “ความดี” คือการไม่เบียดเบียนตัวเอง และไม่เบียดเบียนคนอื่น หรือสิ่งอื่นที่อยู่รอบตัวเรา ถ้าจะให้ อธิบายที่ว่าไม่เบียดเบียนก็คือการทำให้สดใส เบิกบาน มีความสุข อิงตามหลักพุทธศาสนา คิดดี พูดดี ทำดี ส่วนการไม่เบียดเบียนคนอื่นก็คือ คำพูดและการกระทำของเราต้องไม่ไปกระทบหรือทำร้ายคนอื่น นอกจาก นั้น ยังสามารถเป็นที่พึ่งพาให้

เค้าได้อยู่อย่างเป็นสุข เรียกว่าง่าย ๆ ก็คือ “อยู่ให้ตัวเองมีความสุขในขณะเดียวกัน ก็ช่วยคนอื่นด้วย”

๒. คนดี

ตามความหมายพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒^๓ หมายถึง คนที่มีคุณความดี, คนที่มีคุณธรรม คนดีจึงน่าจะหมายถึงคนที่กระทำการใดก็ตามไม่ร้อนเขาไม่ร้อนเรา ทำอะไรก็ตามเย็นทั้งเขาเย็นทั้งเรา

๓. วิธีการที่ดี

ความดีที่คนดีทำต้องมีวิธีการที่ดี เพราะการทำความดีของคนดีที่แสดงออกไปสู่สายตาคนในสังคม จะถูกมองด้วยมิติที่หลากหลาย ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างกัน หากไม่พิจารณาวิธีการที่ดีอาจทำให้เกิดความเสียหายได้ เพราะความตั้งใจที่ดียังอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำทั้งหมดได้

๔. ผลที่ดี

ความดีที่คนดีทำด้วยวิธีการที่ดีจะต้องมีผลที่ดีออกมาเป็นเครื่องรับรอง เป็นแรงบันดาลใจและกำลังใจให้คนในสังคมอยากทำความดีตามด้วย เพราะหากว่าความดีที่คนดีทำด้วยวิธีการที่ดีแล้วมีผลออกมาไม่ดี แล้วต่อไปใครจะทำความดี

๕. เกณฑ์ / มาตรฐานที่ดี

ความดีที่ทำจะต้องมีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ดี สามารถใช้ได้กับคนทุกคนในสังคม ไม่สองมาตรฐาน อันจะทำให้คนในสังคมมีความสับสนในสิ่งที่กระทำ ไม่รู้ว่าทำไปแล้วถูกผิดอย่างไร ต้องไม่มีอคติในการตัดสิน

องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม

๕ ประการ

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก

^๓ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

๑. ความรู้-เหตุผล (Knowledge)

เป็นสิ่งที่ต้องใช้ในการพิจารณาในการตัดสินใจว่าสิ่งที่กระทำไปมีคุณธรรมจริยธรรมครบถ้วนหรือไม่ มีหลักการที่เป็นที่ยอมรับของสังคมเพียงใด มีความสมเหตุสมผลเพียงใด องค์ความรู้ที่นำมาใช้ประกอบมีความ สมสมัยเพียงใด

๒. อารมณ์ความรู้สึก (Feeling)

คุณธรรมจริยธรรมต้องไม่เจือด้วยอคติ ต้องมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

๓. การแสดงออก (Conduct)

การ แสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมนอกจากจะสามารถมองเห็นได้จากการประพฤติปฏิบัติปกติประจำวันแล้ว ยังต้องทำให้ตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นด้วยค่านิยมเชิงคุณธรรมจริยธรรมด้วย ตัวอย่างเช่น สังคมปัจจุบันคนส่วนใหญ่ต้องการเป็นผู้ชนะบนความพ่ายแพ้ของคนอื่น จึงเกิดการเอาเปรียบและใช้ กลยุทธ์สกปรกไร้จริยธรรมเพียงเพื่อชัยชนะของตนเท่านั้น ดังนั้นเราจึงต้องทำให้คนในสังคมมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความยุติธรรม การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เน้นความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ยึดความ สำคัญของการทำงานแบบทีมมากกว่าทำรายบุคคล ใช้กลยุทธ์การแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบชนะ/ชนะ มากกว่าชนะ/แพ้ รวมทั้งการสร้างค่านิยมให้เกิดการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เป็นต้น

๔. คุณค่า (Value) ได้แก่ ๑) คุณค่า

แท้ เป็นการเลือกกระทำสิ่งต่างๆบนฐานของปัญญา มีเหตุผล เป็นกุศลธรรมนำ มาซึ่งความเจริญงอกงามคุณธรรมจริยธรรมในตัวบุคคลและเป็นประโยชน์ทั้งส่วนตนและบุคคลอื่นๆ ๒) คุณค่าเทียม เป็นการเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ บนฐานของตัณหา ขาดเหตุผล นำมาซึ่งความเจริญขึ้นพอกพูนขึ้นแห่งอกุศลธรรมทั้งหลายในตัวบุคคล และเป็นโทษทั้งส่วนตนและบุคคลอื่นๆนั่นเอง

๕. เกณฑ์ตัดสิน -มาตรฐาน

(Standard) สิ่งทีถือเอาเป็นหลักสำหรับเทียบทางสภาพคุณงามความดี ทั้งที่อยู่ภายในจิตใจและที่แสดงออกที่ ควรประพฤติในสังคมนั้นได้ยอมรับนับถือกันมา หรือได้กำหนดร่วมกันขึ้นมาใหม่ และประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ยอมรับว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ

โดยสรุป คุณธรรมจริยธรรมคือความดี เป็นสิ่งที่ไม่ใช่จะทำได้ง่ายๆ แต่ก็เชื่อว่าทำได้ยาก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้ทำว่ามีความใส่ใจ สนใจในการทำความดีมากน้อยเพียงใด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ความดีอันคนดีทำได้ง่าย ความดีอันคนชั่วทำได้ยาก ดังนั้น ความดีจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายสำหรับคนดี แต่เป็น เรื่องยากที่จะทำสำหรับคนชั่ว แต่ในทางกลับกันความชั่วเป็นสิ่งที่คนชั่วกระทำชั่วได้ง่ายดาย แต่คนดีนั้นไร้จะ ทำชั่วได้ยากยิ่งแท้ ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า ความชั่วอันคนชั่วทำได้ง่าย ความชั่วอันคนดีทำได้ยาก ทั้งนี้ทั้งนั้นจะ ให้ได้ผลดีทุกครั้งต้องทำดีให้ถูกดี ถึงดี พอดี แล้วจะได้ดี

กระบวนการขั้นตอนและปัจจัยในการศึกษา

การเรียนรู้สำหรับโลกตะวันตกจะหมายถึง ภาพกว้างๆประกอบไปด้วย ผู้ถ่ายทอดความรู้ ผู้รับความรู้ สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมในการเรียน มีการวัดผลการเรียนออกมา เป็นคะแนน เป็นคำร้อยละ การจัดการเรียนรู้แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่มคือ

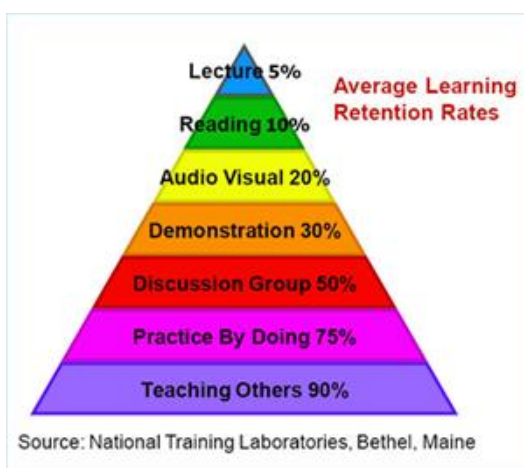
กลุ่มแรก ชื่อว่า Traditional Passive ซึ่งประกอบด้วยการบรรยาย การอ่าน การได้ดู และได้ยินเสียง การสาธิตทำให้ดู เป็นการเรียนรู้ที่เริ่มจากคนอื่น แล้วนำมาให้เราแบบ outside-in

กลุ่มที่สอง ใช้คำว่า Teaming Active ซึ่งประกอบด้วย การพูดคุยกันในกลุ่ม

ย่อย การลงมือปฏิบัติ และการได้ถ่ายทอดสิ่งที่ทำได้ให้คนอื่น เป็นการเรียนรู้ที่ต้องทำความเข้าใจด้วยตนเอง แล้วสะท้อนออกมาด้วยการปฏิบัติ เป็นการเรียนแบบเข้าใจข้างในตัวเองก่อนแล้วถึง จะถ่ายทอดให้คนอื่น

กลุ่มหลังนี้ได้ข้อสรุปว่า มีประสิทธิภาพของการเรียนรู้ดีกว่า หมายถึงระดับความลึกของการเข้าใจในเรื่องใด เรื่องหนึ่งในระดับที่ลึกกว่า^๔ ดังผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดตีพิมพ์ใน วารสาร Harvard Business Review แสดงให้เห็นถึงค่าร้อยละจากการจัดกิจกรรมที่ ต่างกันแต่ละอย่างโดย กิจกรรมที่ต่างกันจะทำให้เราจดจำสิ่งที่ได้การเรียนรู้ต่างกันด้วย ดังแสดงในภาพ

การเรียนในห้องเรียน (Lecture) นั่งฟังบรรยาย จะจำได้เพียง ๕%

การอ่านด้วยตัวเอง (Reading) จะจำได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๐%

การฟังและได้เห็น (Audiovisual) เช่น การดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ จำได้ ๒๐%

การได้เห็นตัวอย่าง (Demonstration) จะช่วยให้จำได้ ๓๐%

การได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกัน (Discussion) เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันในกลุ่มจะช่วยให้จำได้ถึง ๕๐%

การได้ทดลองปฏิบัติเอง (Practice doing) จะจำได้ถึง ๗๕%

การได้สอนผู้อื่น (Teaching) เช่น การติว หรือการสอน จะช่วยให้จำได้ถึง ๙๐% (Harvard Business Review)^๕

ในสายการศึกษาโลกตะวันตกจึงเชื่อว่าการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ของมนุษย์ จะให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้นจะต้องลงมือปฏิบัติด้วยตัวผู้เรียนเอง ไม่ใช่การท่องจำทฤษฎีได้เพียงอย่างเดียว เพราะความรู้ที่อยู่ในตำราจะไม่สามารถช่วยอะไรได้ เช่นมีความรู้ในการทำอาหารแต่ไม่เคยเข้าครัว มีความรู้เรื่อง การออกกำลังกายแต่ไม่เคยยืดเส้นยืดสาย มีความรู้ด้านการทำภวนาแต่ไม่เคยลงมือทำ ผลที่ได้จะเป็นเพียงผู้รู้ตามตัวอักษรเท่านั้นเอง เหมือนทัพพีในหม้อแกงที่ไม่เคยรับรู้รสแกง

การเรียนรู้สำหรับโลกตะวันออก หมายถึง การเข้าถึงความจริง ความดี ความงาม เป็นผลที่ได้รับจากการศึกษา และผลนั้นก็ป็นเหตุให้เกิดผลอื่นๆตามมาเป็นลำดับมีวิวัฒนะคือ ความเจริญยิ่งขึ้นไปจนกระทั่งเกิดความสมบูรณ์แต่จะมีขั้นตอนอย่างไรในการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นกับชีวิต พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐทรงให้หลักการในการศึกษาไว้ในเรื่อง วุฒิธรรม ดังที่พระภวนาวิริยะคุณ (เผด็จ ทตตชีโว)กล่าวไว้ว่าการศึกษาคือชีวิตที่มีความเจริญ^๖ มีองค์ประกอบ ๔ ประการคือ หาคูดีให้พบ ฟังคำครูให้ชัด ตรองคำครูให้ลึก ทำตามครูให้ครบ หมายความว่า

^๔ Harvard Business Review, ๒๕๕๔:

ออนไลน์

^๖ พระภวนาวิริยะคุณ(เผด็จ ทตตชีโว) รองเจ้าอาวาสวัดพระธรรมกาย จ.ปทุมธานี

^๕ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๔:ออนไลน์

๑. สัปบุรุษสังเสวะ แปลว่า คบสัตบุรุษ คือ “หาครูดีให้พบ” การเลือกครูดีนั้นต้องพิจารณา ๒ เรื่องใหญ่เป็นสำคัญ คือ ต้องพิจารณาจากการมีความรู้จริงและการมีนิสัยดีจริง เราจึงจะแน่ใจได้ว่าท่านจะสามารถสอนได้จริงทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพราะครูคือต้นแบบ และต้นแบบเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้

๒. สัทธัมมัสสนะ แปลว่า ฟังธรรม คือ “ฟังคำครูให้ชัด” เมื่อเราได้พบครูดีแล้ว สิ่งสำคัญอันดับที่สองก็คือ ต้องฟังคำครูให้เข้าใจอย่าให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนเพี้ยนความหมายฟังแล้วต้องได้ “คำจำกัดความ” ของเรื่องนั้นๆ ออกมาอย่างชัดเจนการให้คำจำกัดความ คือ การกำหนดความหมายที่ถูกต้องและชัดเจน ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เพื่อให้ครูและนักเรียน เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน วิธีการหาคำจำกัดความแบบง่ายๆ ก็คือ การตั้งคำถามในเรื่องที่เรียนด้วยคำว่า “อะไร”

๓. โยนิโสมนสิการะ แปลว่า ตริตรองธรรม คือ “ตรองคำครูให้ลึก” เมื่อเราได้พบครูดีแล้ว ได้ฟังคำครูชัดเจนแล้ว แต่จะเข้าใจความรู้ของครูได้ลึกซึ้งมากน้อยแค่ไหน ก็อยู่ที่การนำความรู้กลับมาไตร่ตรองให้ลึกซึ้ง การตรองคำครูให้ลึก คือ การไตร่ตรองให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องถึงวัตถุประสงค์ของธรรมะในเรื่อง นั้นๆ วิธีการหาวัตถุประสงค์ก็ทำได้ง่ายๆ ด้วยการตั้งคำถามว่า “ทำไม”

๔. อัมมานุสัสมปฏิบัติ แปลว่า ปฏิบัติสมควรแก่ธรรม คือ “ทำตามครูให้ครบ” เมื่อ เราหาครูดีพบแล้ว ฟังคำครูชัดเจนแล้ว ตรองคำครูอย่างลึกซึ้งแล้ว สิ่งที่ต้องทำให้ได้ก็คือ ต้องปฏิบัติจริงให้ได้เหมือนครู คนที่ได้ครูดีแล้วเอาดีไม่ได้ก็เป็นเพราะ “ทำตามคำครูไม่ครบ” เพราะถ้าทำครบ ผลงานก็ต้องออกมาดีเหมือนที่ครูทำ วิธีการที่จะทำตามคำครูได้ครบนั้น มีทางเดียว ก็คือ ต้องรับเอานิสัยที่ดีของครูมาเป็นนิสัย

ของตนให้ได้ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องการเรียนรู้ธรรมะด้วยแล้ว ต้องเอานิสัยทุ่มชีวิตเป็นเดิมพันในการทำ ความดีตามอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

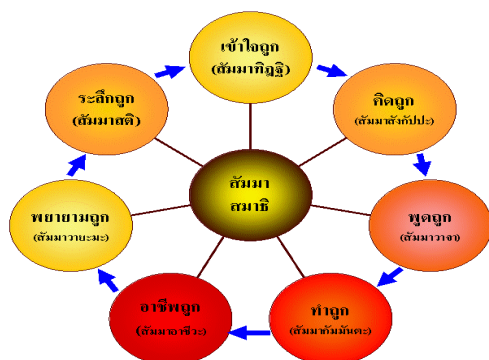
จะเห็นได้ว่า “วุฒิธรรม ๔ ประการ” คือ ขุมทรัพย์ทางปัญญาที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมอบไว้ให้แก่มนุษย์โลกเพื่อเป็นหลักในการเรียนรู้วิชาทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นทั้งทางโลกและทางธรรม ขอเพียงแต่ตั้งใจศึกษาให้ครบทั้งอะไร ทำไม อย่างไร และผลเป็นอย่างไร แล้วลงมือปฏิบัติอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน แล้วความสุขและความเจริญในชีวิตย่อมบังเกิดขึ้นตามมาทันที ตั้งแต่ปัจจุบันชาติจน กระทั่งทำพระนิพพานให้แจ้งไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดอีก นี่คือการจัดการเชิงพุทธสำหรับชีวิตของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์

การจัดการศึกษาโดยการใช้พระพุทธรูปธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างแท้จริง หากมีความเข้าใจไม่เพียงพอ สักแต่ว่ารู้หัวข้อและความหมาย ไม่รู้ต้นบัญญัติหรือที่มาของการตรัสสอนหัวข้อธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า มีเป้าประสงค์ใด ตรัสเทศนาสั่งสอนใคร ผลการเทศสอนเป็นอย่างไรแล้ว จะนำมาปรับใช้ในการจัดการเชิงพุทธด้านจัดการศึกษา อาจจะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

การวิเคราะห์พระสูตรในพระไตรปิฎกเพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนนั้น สามารถนำมาใช้ได้ทุกพระสูตรเพราะทุกคำสอนของพระพุทธองค์เป็นไปเพื่อการฝึกฝนอบรมตนเองทั้งสิ้น เป็นเรื่องการจัดการศึกษา จัดระบบ ระเบียบในการใช้ชีวิตให้อยู่ในหนทางที่ถูกต้องดีงาม หรือในอรรถกถาชาดก ก็เป็นเรื่องราวที่เป็นกรณีตัวอย่างในการนำมาศึกษาและปฏิบัติ สอนถึงสิ่ง

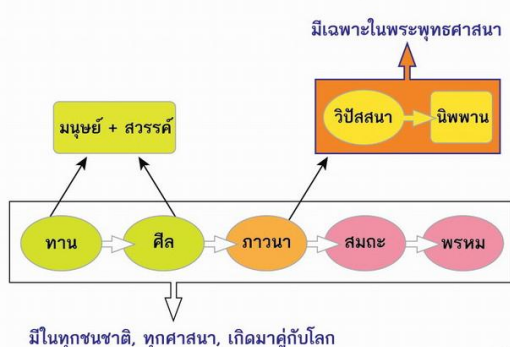
ที่ควรทำและไม่ควรทำ ผลของการกระทำที่ดีและไม่ดี และมีสรุปข้อคิด ข้อปฏิบัติประจำเรื่องให้ใช้ในการศึกษาด้วย

การสังเคราะห์หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาต้องตีความให้แตกละเอียด เพราะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความลุ่มลึกไปตามลำดับ ในหัวข้อธรรมแต่ละหมวดที่มีข้อปฏิบัติย่อยลงไป จะมีการเรียงลำดับความยากความง่ายไว้แล้ว การนำมาใช้หรือลำดับการใช้จะเรียงตามคำสอน เช่นคำสอนเรื่องอริยมรรคมีองค์ ๘ จะปฏิบัติเรียงไปรอบแล้วรอบเล่าจนเข้มข้น ดังแสดงในภาพ

เป้าหมายสูงสุดในคำสอนของพระพุทธองค์นั้นคือการฝึกตนให้บรรลุมรรคผลนิพพาน ดังนั้นการนำพุทธธรรมมาบูรณาการในการจัดการเชิงพุทธด้านการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นไปที่การจัดการศึกษาเพื่อให้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ความเจริญ และก้าวเข้าสู่การศึกษาเพื่อความพ้นทุกข์สิ้นเชิง หรืออย่างน้อยที่สุดก็เพื่อการบรรเทาทุกข์ลงให้มากที่สุด

คำสอนอันโดดเด่นของพระพุทธเจ้า

ดร.สาโรช บัวศรี^๗ กล่าวว่า การศึกษา คือ การพัฒนาขั้นสูงเพื่อให้กุลศุลลลดน้อยลง หรือหมดไป ความหมายที่จะวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ และพิจารณาการศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้ง ทุกแง่ทุกมุม ให้เข้าใจถึงแนวคิดหลัก ความสำคัญ ความสัมพันธ์ และเหตุผลต่างๆ อย่างชัดเจนมีความต่อเนื่อง และมีความหมายต่อมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมนี้เองที่เป็นงานสำคัญของการศึกษาหรือที่เรา เรียกว่า ปรัชญาการศึกษา นั่นเอง^๘

โดยสรุป พุทธธรรมกับการจัดการด้านศึกษามีความสัมพันธ์กันคือ พุทธธรรมมุ่งศึกษาเรื่องของชีวิตและการแสวงหาหนทางพ้นทุกข์เป็นที่สุด ส่วนการจัดการด้านการศึกษามุ่งศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีการที่พัฒนามนุษย์ให้ มีความเจริญงอกงาม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุขประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทั้งพุทธธรรมและการจัดการด้านศึกษามีจุดสนใจร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งคือ การจัดด้านการศึกษาต้องอาศัยพุทธธรรมในการกำหนดจุดมุ่งหมายและหาคำตอบทางการศึกษา โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการอย่างเหมาะสม

บทสรุปโรงเรียนพระปริยัติธรรมเดิมเต็มชีวิตให้สมบูรณ์

การศึกษาที่ดีนั้นต้องเป็นการศึกษาที่ได้ทั้งความรู้และคุณธรรมประกอบกันไป ซึ่ง

^๗ ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของ ดร.สาโรช บัวศรี (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก <http://www.ln.nr.org/posts/417202> (วันที่ค้นข้อมูล ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗).

^๘ ไพฑูรย์ สินลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์, ๒๕๒๙ หน้า ๓๔

โรงเรียน ที่มีพร้อมทั้งความรู้และต้นแบบ คุณธรรมก็คือโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่จะ เป็นโรงเรียนต้นแบบในการสร้างบุคลากรที่ดีมี คุณภาพในการสร้างศีลธรรมโลกได้

โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ จัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยแบ่งออกเป็น ๓ สาย หลักๆ คือ (๑) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ (๑) นักธรรมตรี (๒) นักธรรมโท และ (๓) นักธรรมเอก (๒) โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ (๑)เปรียญตรี(ประโยค ๑-๒-๓) (๒)เปรียญโท (ประโยค ๔-๕-๖) และ (๓)เปรียญเอก (ประโยค ๗-๘-๙) (๓)โรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญ แบ่งออกเป็น ๒ ระดับคือ (๑) พระปริยัติธรรมสาย สามัญ ๖ ปี เทียบเท่า ป.๕-ม.๓ (๒)เตรียมปริญญา ๒ ปี คือเตรียมอุดมศึกษา ๒ ปี เทียบเท่า ม. ๔ - ม.๖

ที่กล่าวมานั้นเป็นการจัดการศึกษา ให้กับพระภิกษุสามเณรที่อยู่ในระบบการศึกษาให้มี

ความรู้ในด้านพระปริยัติธรรม เพื่อนำความรู้ที่ได้ ศึกษาเล่าเรียนมาไปทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ประชาชนในโอกาสต่างๆ นอกจากการเรียนปริยัติ ธรรมแล้วบางสำนักเรียนยังมีการจัดการฝึกอบรม ด้านวิปัสสนากรรมฐานควบคู่กันไปด้วย นอกจาก การจัดการศึกษาของสงฆ์แล้ว ในปัจจุบันโรงเรียน พระปริยัติธรรมยังเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้ เข้าร่วมศึกษาด้วยทั้งหลักสูตรธรรมศึกษา บาลี ศึกษา และวิปัสสนากรรมฐาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการ เติมเต็มชีวิตให้กับประชาชนทั่วไปที่จะได้มีโอกาส เข้าถึงรสพระธรรมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เห็นหนทางเดินไปสู่สมรรถผลนิพพานอันเป็น เป้าหมายสูงสุดของการเกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบ พระพุทธศาสนา เอหิปัสสโก เชิญมาพิสูจน์เถิด โรงเรียนพระปริยัติธรรมในวันนี้มีความพร้อมที่จะ รองรับผู้ที่เข้ามาศึกษาหาความรู้เติมเต็มให้กับ ชีวิต เติมส่วนขาด ตัดส่วนเกิน เสริมส่วนบกพร่อง ทำครองชีวิตให้สมบูรณ์ทั้งปริยัติธรรม ปฏิบัติ ธรรมและปฏิเวธธรรม.

บรรณานุกรม

ปรัชญาการศึกษาไทยตามแนวคิดของ ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก <http://www.lmn.org/posts/417202> (วันที่ค้นข้อมูล ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๗).

ปิรามิดแห่งการเรียนรู้. เข้าถึงได้จาก <http://www.jsfutureclassroom.com/research2.php> พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต).พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑.

พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). เรียนรู้จากบุคคลตัวอย่าง, ปทุมธานี: วัดพระธรรมกาย, ๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ. คำสอนสำหรับผู้บวชพรรษาเดียว, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๓๔.

ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. ๑๐๐ คำสอน สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, เข้าถึงได้จาก <http://kalayanadham.diaryis.com/2014/01/21> (วันที่ค้นข้อมูล ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗)